

ŽENSKE, NA KATERE MISLIM PONOČI

**Mia
Kankimäki**

**Ženske,
na katere
mislím ponoči**

Prevedel Tadej Trebec

*Misliš, da veš, kaj ti lahko potovanje ponudi,
ampak v resnici ravno tega ne veš.*

– KAREN BLIXEN V PISMU IZ AFRIKE 18. 1. 1917

Sèm, nežne Harite in lepolase Muze!

– SAPFO, OKOLI LETA 600 PR. N. ŠT.

VSEBINA

- I Nočne ženske: priznanje 9

Afrika

- II Bela meglica, zima–pomlad 13

Sedim na letalu za Kilimandžaro in me je strah

Karen Blixen 20

- III Afrika, maj 25

V Afriko grem iskat Karenin pogum in potovat po savani

Raziskovalke

- IV Kallio–Vihti, poletje 153

Na podstrehi v Vihtiju odkrivam raziskovalke in obkrožim svet

Isabella Bird 162 – Ida Pfeiffer – 194 Mary Kingsley 216

- V Kjoto, september 247

Odpotujem na Japonsko, da si opomorem od depresije

(s seboj spet vzamem preveč stvari)

Alexandra David-Néel 270 – Nellie Bly 283 – Top 3
predstavnice žensk, ki imajo težave s prtljago 291

Umetnice

- VI   Florence, november 299
*Brez razloga se odpravim v Firenze in začnem pisati o
ženskah iz Uffizija*
Sofonisba Anguissola 324 – Lavinia Fontana 338 –
Artemisia Gentileschi 351
- VII Kallio–Mazzano, zima–pomlad 375
*Grem na pisateljsko rezidenco, kjer se imam tako lepo,
da ne utegnem pisati*
- VIII Rim–Bologna–Firence, revisited 394
- IX   Normandija, september 402
*Na atlantski obali mislim na svoje nočne ženske in na
vrtljaku zajaham žirafa*
Yayoi Kusama 409
- X   Čarobna gora 428
- Literatura 441

I Nočne ženske: priznanje

Jaz sem M. Imam triinštirideset let. Skozi leta sem nešteto noči mislila na ženske – pa ne da bi imel seks kakršnokoli vlogo pri tem.

Nanje sem mislila v tistih neprespanih nočeh, ko mi je tako ali drugače škripalo v življenju, z moškimi in z razpoloženjem nasploh, in sem imela občutek, da mi ne bo nikoli uspelo izstopiti iz tega nočnega vlaka tesnobe. Ob takih nočeh sem si iz zgodovine nabrala skupino nevidnih žensk, ki so postale moja osebna garda – svetnice in varuhinje, ki mi kažejo pot naprej.

Življenja teh navdihujočih žensk se niso odvijala po ustaljenih tirnicah. Te ženske so prestopale meje in počele stvari, ki jih od njih ni nihče pričakoval. Med njimi je marsikatera umetnica in pisateljica, katere delo je potekalo v samoti in v njenih notranjih svetovih. Mnoge so bile brez družine in otrok in tudi njihovi odnosi z moškimi niso sloneli na običajnih vzorcih. Prav tako so mnoge med njimi potovale ali se preselile v novo, drugačno kulturo in se še v zrelih letih podajale na pot velikih življenjskih sprememb. Nekatere so vse življenje preživele skupaj s svojimi materami, veliko jih je bolehalo za različnimi telesnimi in duševnimi boleznimi, vse pa so sledile svojim strastem in se odločale po svoji volji in ne nujno po pričakovanjih svojega časa. Te ženske so postale moje vzornice, njihova življenja pa predstavljajo načrt b, h kateremu se bom zatekla, če bo vse ostalo šlo po gobe.

Ena od njih je japonska dvorna dama in pisateljica Sei Shōnagon, ki je pred tisoč leti živela v Kjotu in o kateri sem napisala svojo prvo knjigo. Ona pa še zdaleč ni edina. Ponoči mislim na Frido Kahlo, ki mi je s svojo biografijo pri mojih osemnajstih letih spremenila pogled na ženstvenost. Mislim na Georgio O'Keeffe, ki je šla živet

sama v puščavo Nove Mehike, kjer je slikala lobanje bizonov, in je pozneje pri več kot sedemdesetih letih šla prvič okoli sveta. Mislim na Japonko Yayoi Kusama, ki se je odločila, da bo postala umetnica in je pisala Georgii O'Keeffe za nasvete ter se potem, ko je v 60. letih razburkala newyorški umetniški svet, vrnila nazaj v Tokio in zaprosila za bivanje v psihiatrični bolnišnici. Mislim na Karen Blixen, ki je odšla za svojim moškim v Afriko in na koncu prevzela vodenje farme. Mislim na Jane Austen, ki je revolucionarizirala romanopisje, pa čeprav je neporočena stanovala na podstrešju svojih staršev na angleškem podeželju. Mislim na pesnico in umetnico Emo Saiko, ki je živela na Japonskem v obdobju Edo in ki me je s svojo spokojnostjo odrešila neprespanih noči, da sem lahko naposled zaspala.

Sprašujem se, od kod so te ženske črpale svoj pogum. Kaj bi mi svetovale, če bi se srečala z njimi? Predvsem pa, ali bi se lahko odpravila na raziskovalno odpravo po njihovih stopinjah?

Na tej odpravi sem zdaj že nekaj časa. Vedno znova odkrivam pozabljene nočne ženske in v glavi se mi spleta vedno večja mreža takih žensk, ki sega v različne koticke po svetu in nazaj v pretekla stoletja. V njej je vseh polno takih, kot so bile Mary, Karen, Ida, Nellie, Martha, Alexine, Sofonisba in Battista, pisateljice, umetnice, raziskovalke, depresivne stare device, vojne dopisnice in žene renesančnih aristokratov.

To so ženske, na katere mislim ponoči. Sprva sem tiste neprespane noči mislila nanje, ko sem iskala moč, navdih in smisel življenja – zdaj bedim ob njih in sem zaradi njih razvneta. Zakaj so se naše poti prekrizale, da so me prevzele in me popeljale s seboj? Zakaj sem si okoli svoje delovne mize postavila njihove slike, zakaj se mi po tleh nabirajo vedno večji kupi knjig, ki govorijo o njih, zakaj zbiram podrobnosti o njih kakor talismane?

Začela bom od začetka in se posvetila vsaki sliki posebej.

Ampak najprej moram pripraviti kovček, ker imam kmalu let.

I. DEL

Afrika

(PISMO NA PRTIČKU)

Draga Karen,

na tem mestu ti na KLM-ov prtiček na hitro pišem sporočilo. Sedim na letalu, ki leti proti Kilimandžaru, in me je strah. Tako me je strah, da se tresem. Razmišljam, kako se mi je spet uspelo znajti v takšni situaciji – zakaj mi je bilo treba odpotovati v Afriko, kakor da me tudi že brez tega ne bi bilo dovolj strah? Mar ne bi bilo bolje, če bi ostala doma in samo gledala dokumentarce o divjih živalih?

Najhuje pa je to, da sploh ne vem, kam grem. S pismom sem se obrnila na nekega Finca, ki živi v Tanzaniji, in ga sploh ne poznam, on pa se je odzval z vabilom, da sem v njegovem domu kadarkoli dobrodošla. In zdaj sem na poti tja. Upam, da me bo čakal na letališču Kilimandžaro, ker sploh ne vem, kje živi.

Karen, tega si ti kriva. Bi mi lahko poslala malo tvoje razvpite korajže, ker bi jo zdaj res potrebovala.

Tvoja M

II Bela meglica, zima–pomlad

Če sem nekoliko bolj izčrpna, je moja situacija sledeča.

Smo sredi lanskega novembra. Sem v Kjotu, kjer ležim v svoji ledeno mrzli sobi s tatamijem na tleh in se mi niti malo ne ljubi vstati s futona. Pred nekaj meseci je izšel moj prvenec in prišla sem sem, da bi premislila, kaj naj zdaj počnem. Kljub temu, da sem se potepala po ozkih uličicah tega ljubljenege mesta, se sestala s prijatelji in posedala po čajnicah ter romala od enega oranžno svetlikajočega se rjavega templja do drugega, se mi po glavi vseeno vlečejo same prazne misli.

Mislím, da sem dosegla najnižjo točko svojega življenja.

Imam dvainštirideset let. Sem brez moža, otrok in službe. Prodala sem svoje stanovanje in dokončala svojo prvo knjigo ter v svoji bivši službi dala dokončno odpoved. Zakorakala sem v belo meglico. Sem svobodna in brez kakršnihkoli vezi.

Ampak za to meglico se zdi, da je najhujše možne vrste, in resnično ne vem, česa naj se zdaj lotim. Kam naj grem? Komu naj sledim? Kaj lahko ženska v štiridesetih brez družine, službe in doma sploh počne s svojim življenjem?

Zadnja leta so bila brez dvoma najlepša v mojem življenju. Živela sem kot svetovna popotnica in preživljala čas v Kjotu, Londonu in Berlinu ter na Tajskem, ko sem bila na Finskem, pa sem nekaj časa stanovala po hišah svojih odsotnih prijateljev in pazila nanje, nekaj časa pa na podstrehi svojih staršev. Medtem sem s svobodo v jadrnih pisala knjigo in se predajala nepopisnemu občutku, da lahko čas porabim natanko tako, kot sama želim.

Ko pa gledam prijatelje, ki se bližajo izgorelosti, me prevzame nedoločljiv občutek krivde. Prihranjena sta mi suženjstvo delovnega

časa in sestankovanja o presežnih zaposlenih, in dejstvo, da doma nimam nikogar, za kogar bi morala poskrbeti – počutim se, kakor da mi je uspelo pobegniti iz Alcatraza in da zdaj zleknjena na vodni blazini ležerno opazujem, kako drugi garajo. Zdi se mi naravnost nespodobno, da lahko sama odločam, kaj bom počela. Saj življenje vendar ne more biti tako?

Načeloma je vse super, ampak nekaj me vseeno muči.

Počutim se, kakor da svoje življenje peljem v povsem nasprotno smer kot moji prijatelji, ki opremljajo svoje domove, pečejo mandljevo pecivo za prireditve na šolah svojih otrok, tečejo na maratonih, kupujejo vikend hiše in letijo v osrednjo Evropo, kjer si privoščijo vikend za razvajanje. Jaz sem se pri svojih štiridesetih vrnila v svoja dvajseta – ni mi treba upoštevati nobenih urnikov ali dolžnosti in nimam nobene zaposlitve, pa tudi denarja ne. Zato sem se preselila v tako drobno garsonjero, kjer sem še bolj na tesnem, kot sem bila v svojih študentskih letih. Sicer sem svobodna, ampak hkrati sem outsiderka.

V slabih trenutkih imam občutek, da mi v dvajsetih letih ni uspelo doseči prav nič.

V dobrih trenutkih pa imam občutek, da se mi je uspelo osvoboditi čisto vsega.

Zdaj bo treba tej odpravi – pa še celemu življenju štiridesetletnice – dati novo smer in smisel. Medtem ko sem bedela na futonu v Kjotu, je v meni začela zoreti megalomanska zamisel: morda bi morala začeti slediti svojim vzornicam, ženskam, na katere mislim ponoči? Postala bi kronistka na odpravi, odpotovala bi v njihove kraje v Afriko, Mehiko, na Polinezijo in Kitajsko ter v puščavo Nove Mehike. Skratka, obkrožila bi svet. Ampak kako bi lahko to uresničila?

Potem sem nekega večera v neki čarobni čajnici prepozno spila skodelico močne, svetlo zelene *matče* in možgani so mi podivjali. Ugotovim, da je celina, ki me tisti trenutek najbolj zanima, Afrika. In da mora biti v Afriki presneto strašno. Ravno zato moram tja.

*

Med povratkom iz Kjota na Finsko se odločim, da bom poslala knjigo o Sei Shōnagon v Tanzanijo. Na paket napišem naslov, ki sem ga našla na internetu: *Box 10, Arusha, Tanzania*. Finskemu raziskovalcu divjih živali pošljem svoj prvenec z izgovorom, da je v njem mimogrede omenjen na strani 26, zraven pa priložim list pisemskega papirja, na katerem povem, da sanjarim o potovanju v savano. Sanjavo (in povsem absurdno) razmišljam, kako Sei, moja kurirka in agentka ter eksotična ptica za vabo, tudi mene spravi na pot.

In točno to naredi.

Za silvestrovo mi finski raziskovalec divjih živali pošlje SMS: »Hvala za knjigo! Kaj več bom napisal po e-pošti, če te zamika priti sem, si kadarkoli dobrodošla.«

Če sem čakala na znamenje, se je zdaj pojavilo. V trebuhu me črviči od groze, ampak naj me vrag pocitra, če se bom zdaj ustrašila poti, si potem ne bom nikoli oprostila. Tega Ollija niti malo ne poznam in še nikoli se nisva srečala, ampak na podlagi njegovih knjig o naravi v Tanzaniji in enega klica izpred treh let sem dobila vtis, da je iskren (in izredno zgovoren) človek. Na internetu preberem, da ima hišo na podeželju nekje v bližini Arushe – mar me tja zdaj vabi? (V mislih zagledam dovoz, ki ga obdajajo lično posajeni palisandrovci, vrtnarje in kuharje, ampak čisto možno, da stanuje v kdove kakšni hišici iz blata.) Zagotovo ne misli, da imam kakšne romantične simpatije do njega, če začnem naenkrat riniti tja? (Moj bivši: »Poslušaj, če neki beli moški živi v Afriki, potem zanj težko rečemo, da bi mu Finka v srednjih letih lahko zmešala glavo.«)

Če že kdaj, bi morda ravno zdaj morala pobrati denar s svojega računa Karen Blixen – varčevalnega računa, na katerem sem leta zbirala denar za potovanja svojih sanj. Za katera bom zbrala dovolj poguma, da se odpravim nanje, ali pa morda tudi ne.

Karen Blixen mi poleg nepredstavljive celine in afriške divjine predstavlja še zgled za pogum.